

КОЈОЈ СЛОВЕНСКОЈ ГРАНИ

ПРИПАДАЈУ СЛОВЕНИ

у ГОРЊОЈ

АЛБАНИЈИ И У МАКЕДОНИЈИ

ПИСАО

ДЕСПОТ БАЦОВИЋ

ИЗ МАКЕДОНИЈЕ.

БЕОГРАД

ШТДМІІАИО У ДРЖАБНОЈ ШТАМПARIЈИ

1878

Народ у Македонији и у горњој Албанији дели се по верж на Хришћане -и Мухамеданце. Ја ћу овде говорити сажо о Хришћанима, ЕОЈИ су словенског поре-Ела, и сачињавају, особито у Македонији, огромну већину житељства.

Македонски Оловени сматрани су у опште као Бугари, чому се и сами чуде. Жстина да је ОЕО реке Струме БИХОВ говор са бугарским тако помешан да је тешко у први мах пронаћи тачну границу која их од Бугара делж ; али кад вештији човек изближе испита особине које карактеришу сваки народ, онда та тегоба пада, и гранмца излази јасно лред очи. —

Да би се могло определити којој народности припада ма који народ, нужно је најпре сазнати: 1. вегов матерви је-ЗИЕ ; 2. његове обичајб; 3. његову историјсЕу прошлост. Ја ћу у ова три погледа испитати словенсЕИ народ у МаЕедонији и горњој Албанији, ЕОМО и сам припадам.

I.

ЈЕЗИК МАКЕДОНСКИ.

Језик македонсЕжх ж горњо-албансЕжх Словена је ли бугарски,жли је српсЕж,илж је нешто треће, и ако је ово последње, онда е којим је од два вишепоменута језика сроднији / То је моје питање.

На ово ће се питање најпоузданије одговорити ако се пре свега изнесу разлжве жзмеђу српског и бугарског језика, на се сравне са албанско-македонским.

Прва и главна разлика жзмеђу српског и бугарског језиЕа стојж у гласовима, или звуцима. Гласови, као што је познато, бележе се словжма, а сва скупа слова сачжњавају азбуку.

При свеж том што и Срби и Вугари шају једну Ежржлову азбуку, као што и њжхови језици истичу из једног коренж-тог прастарог језика, опет су Срби морали према својству свога говора додатж кириловој азбуци нека слова, а нека,из Бб изоставити. Тако исто Бугарж, ожет жрема својству њжховог говора, задржали су баш она слова која су Орбж жзоставлж, а нова

од Србаља уведена нжсу усвојжли. По томе гласови којж се означавају словима : ћ, ђ, џ искључива су особжна ерпсЕОга језжЕа, ж пошто тжх гласова у Вугара нема, то нема нж слова. Бугарж жх зажењују са ц, жд, г, од којих два прва у Србаља нема, ж по томе ова слова бугарСЕа су искључива својжна. Друга је бугарска особжна та, што су онж жз кжржлове азбуке моралж задржати слова: ж, к, г, да означе своје полугласне звукове, а Срби, којж у ошнте тжх звуЕова н.емају, та су слова жзоставили.

Пошто овжх шест слова ћ, ђ, џ, ж, ІЖ, Ё, чжне суштну разлику жзмеђу српског Е бугарсЕог језжЕа у обжрју СЛОВНИЧЕОМ, ІО можемо за поуздано опште правило жоставитж, да где год се чују гласови t, \ ц, а не чују ж, ЕS, Ђ, ту се говорж српскж, ж то житељство пржжда сршжј народноетж; а обратно, где се прва три елова не чују, а чују последњж полугласовж, ту се говори бугарсвж, ж жжтељство припада бугарској народностж.

Учени Шлајхер делж словенсЕв језжве управо по начину Еако се где изговарају

звуче *ѣ* и *ѣ*. Тако у Руса изговарају се *ж* и *ч*, у Пољака *дз* и *ц*, у Чеха *з* и *ц*, у Словенаца *ј* и *ч*, а у Бугара *жд* и *шт* (*иц*). Срби Еажу : груди, руЕа, пут, суд, — а Бугари: урди, рка, пт, сд; Срби: леђа, ве^е, ђемија, ^ав, госпођа, раоуђујем, наређујем, заграђујем, убеђујем, а Бугари: межда, вежде, гемија, дјав, госпожда, расаждавам, нараждавам, заграждавам, убеждавам; Србж: хоћу, не ћу, — Бугари: дем, нецем; Срби: тонући, видећи, учећи, стрижући, трчећи, — а Бугари: тонепцш, видецим, учедим, стрижапцш, терчацим. —

Између граматичких разлика навести ћу, ЕратЕоће ради, само ове: Срби образују будуће време са помоћним глаголом на врају, а Бугари на почетЕу. Тако ирви веле: правићу, садићу, ЕОпаћу, а други це правим, це садим, ше копам. — Облици у бугарском језику нису ТОЛИЕО развијени ЕОЛИЕО у српском. Бугари имају само три падежа, а за неке именице четири. — Бугари имају и ту особитост, што употребљавају НӨЕН члан, ЕОЈИ је постао, ваЕо ми се чини, од по-

казне замамце *тај*, *та*, *то*, па у место да га међу пред именице као Србж, они га међу после. Тако у место да важу: тај човек, та жена, то дете, они кажу: човек-от, жена-та, дете-то. И ова заменица тако је у обичај ушла да је употребљују и онде где не треба, готово свуда. — У Бугара врло се ретко у глаголима чује неодређени начин говора, који је ЕОД Орбаљатакообилан. ТаЕосрпскогмтг/, *бити* бугарски се вели да пикк, да бивк.

Из овога само гато сам навео држим да ће свав лако схватити каква грчка провала постоји између српског и бугарског језика, која се провала још више умножава речима татарског порекла, које су у бугарском народу од првобитних несловенских Бугара заостале. —

А сада прелазим на језик словенског народа у Македонији и горњој Албанији. Овај језик, вао год српски и бугарски, словенска је клица, па им у корену наличи; али га од бугарског дели велика даљина, а српском се таЕо приближује да се мора с чистом савешћу сматрати као једно од његових* поднаречја. Да би се

ово поднаречје дотерало до чистоте и обилности у облицима матерњег српског језика, не треба му ништа друго него да буде књижевнички обрађен, као што је и српски. А на жалост Македонци и Албанци од како постоје па до данас нису никада имали своје пучке књижевности. Они су као год и Орби прави штокавци екавског подељења. У њиховом језику постоје сви звукови који су искључиво српски, као: *ћ, њ, џ*; слова им се преливају као и у Србаља; образују као и Орби будуће време, и реченице састављају; и метар им је у песмама понајвише српски, десетосложни.

Овега тога нема. у Бугара, па се овде ни бугарско нолугласно *ж*, *М* и *џ*, никако не чује. Шта више код Албано-Македонаца постоје чак и неке неправилности, које се чују у устима српскога простога народа, па и у песмама. Тако ће прост Србин казати: *иовтао Краљевиау Марко*, а Албано-Македонац: *повикао Кралевиџе Мџржо*; а једни и други рећи ће: *тебе дао, тебе додијало*, у место правилнога: *теби дао, теби додијало*.

Али опет за то, у албанско-македонском говору постоји једна особина, које нема ни у Орбаља ни у Бугара, а та је, да овај народ словенско слово *ж* не изговара ни као Срби *ж* као Бугари, него на свој особити, и то двојаки начин. Тако српске речи *рука, груди, пут, суд*, а бугарске *рка, грди, пт, сд*, Албано-Македонци изговарају *рока или рака, гроди или гради, пот или пат, сод или сад*. Дакле словенско *ж*, које Орби промећу у *у*, Албано-Македонци прожећу га у *о* или *а*. Они, ЕОЈИ га као *о* изговарају, зову се Мијаци, а као *а* Брсијаци. Али и једни и други изговарају то слово не са свим чисто, а у неким речима употребљују и чисто српско *у*; као на пример *веле: рукави, а не рокави*.

И пошто сам напоменуо Мијаке и Брсијаке, рећи ћу, да су то прастара имена, којима се наш народ у овим странама називље. И једни пак и други, који су свеснији, зову се Стари Срби. Мијаци почињу одмах јужно од Шар-планине и простиру се у томе правцу до вароши Охрида на охридском језеру. Западна гра-

ница, која их дели од Арнаута, иде од
 утока белог Дрима у црни Дрим, па
 дуж ове реке до охридскога језера; а исто-
 чна граница, која их дели од браће Брсија-
 ка, иде од Тетова преко Гостивара, Кичева
 и Смиљева, на од Смиљева сврћући кругом
 на запад удара у варош Охриду. Ову осталу
 словенску Македонију дорече Струмедрже
 Брсијаци. Међу Брсијацима око језера
 Охрида, и близу Битоља, а у Адбанији око
 Драча има чнстих Србаља, за које ее
 може мислити да су остатци још прво-
 битног српског насељења у овим странама.

За нотврду овога гато сам казао о ал-
 банско - македонском језику и аеговом
 најближем сродству еа чисто српским, на-
 вести ћу најпре још неволи ЕО кара Етери-
 стичних речж, и сравнићу их са српс Еим
 и бугарс Еим, па за тиж не Еоли ЕО песама.

ОРПСКИ	АДБ. МАКЕДОНСКИ	БУГАРСКИ
Ђорђе,	Ђорђе,	Георгије.
Ђурђејев,	Ђурђејев,	Георгијев.
Ђон,	Ђон,	Геон.
свећњак,	свећњак,	свеш, елни Е.
браћа,	браћа,	братија
кућа.	кућа,	кдш, а.
међа,	међа,	межда.

П е с м е.

Слуга служи Марко Краљевиће,
 Слуга сдужи во Прилепа града,
 Што ми сдужил токмо (точно) три години.
 Со Марка су три младе делије:
 Једно ми је Рило шестокрило, (Реља
 крилати)

Друго ми је Милош војводина,
 Треће ми је Секула детенце.
 Дробно им се азно (турска реч: благо)
 добројало,

И ракија им се домерила,
 Ројно им се вино доточидо.
 Зачуди се Секуда детеице;
 Па говорит Марко Краљевиће :
 „Што си ми се дете зачудило ?
 Ади ти се тебе додијадо
 Туј стојећи диван све на нози,
 И сдужећи вино и ракија ?
 Иди сакаш (иштеш) да се, дете, жениш ? —
 Па говори Секуда детенце :
 „Ај ти тебе, о мој мили вујко, (ујко)
 Та не ми се мени додијадо
 Туј стојећи диван све на нози,
 И служећи вино и ракија,
 Нити искам, вујко, да се женим,
 Токо (него) нам се азно добројало,
 И ракија ни се домеридо,
 Ројно ни се вино доточило".
 Па говорит Марко Краљевиће :

„Ај ти тебе, Секуда дет^нце,
 Леди појди во темни клисури
 Белки (можда) ловчок нештоћеудовиш."
 Отидоје (отидоше) во темни клисури,
 Сурети и Грче базирјанче, (турска реч :
 трговац).

Који носит три товари азно.

„Коде (куд) овак', незнајна делијо ?

Овде чуват Марко Краљевиће,
 Никог жива овде не припуштат."

Па говорит Грче базирјанче :

„Еј ви вама, незнајне дедије,
 Ајде да си стока (бдаго, од стећи) поделиме,
 Пуштите ме дома да си појдам."

Па говорит Ридо шестокридо :

„Ајде да си двојца обидеме."

Кога Фрди (вргне) Грче базирјанче

Што го удри в' десну узенгију ·

Кога Фрди Ридо шестокридо,

Што го удри меѓу црни очи;

На час Грче на земљица падне,

И си зеде (себи узедоше) три товари азно.

Ову ми је песму казала Ђурђа Вељанова из Смиљева у битољском округу. А ОВО друге песме, која се нева у прилипсој и котурској нахији.

Ој Јано, хубава Јано,
 Неси чуда и разбрада ?
 Замрзнадо црно море,

Црно море, међа српска,
 Во сред поста Петроваго.
 Замрзнадо, мори Јано,
 Девет ђеми шикосаних: (блистајућих)
 Једни ђеми стари љуђе (људи)
 Со све беди додги бради,
 Други ђеми мдади момци,
 Трећи ђеми све невести,
 А четврти све девојки.
 Све се, Јано, замрзнадо,
 Јасно, седе, ногинадо,
 Све зеде, мдаде, Јано,
 Не ходене, не ношене,
 Не ношене, не гледане !

Све што сам казао о српским словима ћ, љ), о преливању слова у опште, и о граматичним облицима, то се све у овим песмама огледа. Поред свију неправилности које се опажају у њима, нико не може одрећи, да се овај албанско-македонској говор највише од свију словенских приближује српској. Нису ту емо искључиво српски звукови и читаве речи, нису само сви начини говора, него је и сав дух српскога језика. А читави етихови су српски; Емо у првој песни.

Једно ми је Ридо шестокридо,
 Друго ми Мидош војводина,

Треће ми је Секуда детенце. —
 И ракија им се домерила —
 Зачуди се Секуда детенце —
 Што си ми се, дете, зачуило —
 Па говори Грче базирјанче, и т. д.

а у другој

Ој Јано, хубава Јано!
 Неси чула и разбрала?
 Црно море, међа српска. (!) —
 Све земене, младе, Јано,
 Не ходене, не ношене,
 Не ношене, не гледане.

Има у поменутих песмама речи, које «е употребљавају само у неким странама -ерпским, и то у најудаљенијим од Македоније. Тако: *шик* и *шикосан*, *фр-љити* чује се у Вачкој и у Херцеговини у истом смислу; у Херцеговини и Црној Гори каже се такође *да се обидемо*, то јест, да се огледамо. *Он час* говори се у Далјацији, *на час* у Македонији (одма); *љући* кажу Црногорци у неким нахијима, а Македонци *љуђе*. Македонске песме не само до спољашњем накиту, него и по духу српске су; шта више, прве су често голо подражавање других. Тако о Ђурђеву дне девојке у

Македонији, као год по Орбији, Херцеговини, и т. д. певају ову песму на љуљашци (лелејци).

мкедонско	српско
Лелјо Ђурђеде,	Гајтане мој!
Ђурђо девојко!	Чије перо на љуљашки?
Чије момче на делејка?	Мамино је, татино је,
Чије даје, татково је.	Гајтане мој!
и т. д.	и т. д.

И по свему овоме што рекох, постаје јасно, да као што никаквих озобина бугарских нема у говору македонских Словена, него су све само особине српске, као што су њихове песме и по оделу и по духу српске, тако и македонски језик поред све неразвијености граматикалне, ни једноцу словенском језику не може се причислити као поднаречје него српском. Мајстори зидари и други, које у Орбији погрешно зову Гоге, Рекалије, нису ништа друго, него стари Срби иа Албаније и Македоније.

Ово гато кажем не би потребно било ни доказивати, да није услед великих сеоба српскога народа из Рапше за време

турске власти остало у срединн старе српске државе више празнина, у које су се увукли многи Арнаути, и тако са западне стране на многим местима испрекидали евезу шећу великим народна телом српским и аеговим најјужнијим огранком у Македонији и Албанији. Тим је управо испрекидан онај средњи појас, који је стојао као прелаз међу језиком албанско-македонских Словена и њихових северних српских сродника.

Но у пркос томе, језикословни Факт, остаје ФЕКТ. Словени албанско-македон-СЕИ не могу пристати по језику ни у какву другу словенску породицу него у српеку. Да се то одавна увидело, доказује та важна ОЕОЛНОСТ, што је језик овај био у главноме ос,0§ва оному, којим су се краљеви српски служили у јавним пословима, као језиком подједнако разумљивим у свима и северним и јужним крајевима њихове државе. И за то ваља тај језик називати *народним словено-српским наречјем*, а у српску народност уврстити Словене у Албанији и Македонији све до реке Струме. О томе ће

нас још боље уверити народни обичаји у овим нашим јужним крајевима.

II.

ОБИЧАЈИ МАКЕДОНАЦА.

Као што је језик главна црта, којом се народ од народа разликује, исто је тако и са *обичајима* његовим. Сваки народ има своје обичаје, од којих су не-ЕОЈИ налиЕ на обичаје суседних и сродних народа, а неЕоји су својина сажо једнога народа. И словенско-српски народ у Албанији и МаЕедонији има многе и разнолике обичаје, и могло би се рећи, да ваља ни једно словенсЕо племе није старе обичаје еловенсЕе у ТОЛИЕОЈ чистоти и разнолиЕОсти одржало, као ово најјужније. Ја ћу овде навести само оне обичаје, који су својствени једино Србима, а ЕОЈИ се обдржавају у Словена македон-СЕО-албансЕих, или ЕОЈИХ само у њих има, а у Бугара ниЕаво се не налазе. Због тлх обичаја нису они жорали мало погрда и гонења подносити од Грва и Бугара, који су их желили однародити.

Еао један од главних обичаја, који су Србину свети, и који се само у Србаља налазе, ваља жменовати славу *крснога имена*. Овога обичаја нема ни који други народ, но само српски, и по њему већ увек признати Србима од другог словенскога народа. Ако по овом обичају судимо, онда морамо македонске и албанске Словене у Србе узети, јер свуда где их има, до Костура, Водена, Јенице и воде Струме, славе онж и по елжма и по варошма славу крсног имена, као и остали Срби. Истина, жма да се празнује и крмен дан, али је тај обичај дошао од Грка уз грчка жмена; а који ижа словенско жже, као: Драгутин, Милош, Доброслав, Душан жтд., тај нешајућж имењака свеца, не слави ни имендан, који ни иначе не слави се особитим торжаштвом. А крсно име у нас је ТОЛИЕО у важности, да они који га славе држе се за род, и неће се између себе женити и удавати, као што је и код свју другжх Србаља. Слава је двојака; крсно жме породжчно, ж крштен дан, кога славе села ж вароши, и траје по трж дана. О слави се гости и весели, певају се на-

родне тако зване *краљске аесме*, а софра никада се не распрема. После подне момци, невесте и девојке изађу на сред села, испред цркве (ако је има), пакжграју оро. Мушки жграју уз гајде, а женске играју уз песме у одељеном колу. —

Као ЕОД других Срба, тако ж у нас у Македонији и Албанији ижаобичај, да иде *додола*. Овај обичај остао је од најстаријих времена словенскога жжвота. У скопаљској нахији узму каквога дечака, ЕОЈИ нема нж оца ни мајке, увкју га ж покрију бжљкама, и воде га по селу, по-сипљући га водом, и вжчући: „вај, Илжја, вај! вај, додоле, вај! и певају овупесму:

Ој додоле, МИАИ боже!
 Подај ситна роса.
 Да нароси ситно жито,
 Да се гумна развеселат.

А додола онако мокар потресује се, да бајаги кжша пада. — Овога обичаја Вугарж такође немају.

Исто тако имају Словени у Албанјжж и Македонжји обичаје на *бадњи дан* као и осталж Србж, а Вугарж жмају по све друге обичаје. На бадњи дан изберу

крупан пањ, *бадњак*, који ће горети с вечера до зоре. Што је од бадвака остало, то чувају до нове године, те онда догоре. На бадњи дан деца се искупе 10 до 15 са дрвеним топузша и торбацама, након пре зоре и бела дана пођу редом по кућама, вичући: „Коледе, бабе, коледе!“ а где нађу затворена врата, тамо лупају ДОЕ нм се не отвори, а кад то буде, сви у глас назову „добројутро, на много година“, и онда онај који се десио код куће, даде сваком коледалу *коледе* по колачић, неколико кестена и др. Еад добију коледе, деца викну у глас: „и в година, бабо, и в година!“ и иду даље. Кад сване, престане коледање, коледари поделе што су добили, и тим свршава се *коледо*. Али у очи *нове године* деца се опет искупе у којој кући, пак подране пре зоре, и иду по кућама вичући: „сурва бабо, сурва!“ и лупају у врата дрвеним маљцима, докле им каква жена не отвори; сваком детету даде тада ЕО колач, кобасце, меса итд., а деца кад приме *сурву*, даду домаћици по гранчицу од врбе, шљиве, шш друге какове воћке, само си-

рова да буде, пруже свој штап у дињак, ражаре штру говорећи: „мушка деца, женска јариња, на много годгаа!“ пак „с богом, с богом!“ вичући оду по другим кућама. Ко је на ново лето прр у кућу ушао, њему даду велик колач медом наиазан, да би година слатка била; & у други колач, кад га оно јутро месе, логадевају сирове гранчице *сурве*, које су добили од сурвара; када пак колач поједу, оне гранчице чувају до друге године, јер то је, веле, добро, да би св људи и стока множила.

Као што се види, ови обичаји слажу «е е обачајима осталих Србаља. Коледе инају и у Дубровнику и у Банату; исто тако полаженике (оамо што је у Македонији псмаженик на мали божић).

Еа сам *божиа* први дан сви иду на јутрење у цркву. Тај дан обичај је нигде не ићи жз куће (као што држе и други Срби). Други и трећи дан искупи се село на једно место, да играју оро и иег-ају. Како рекох, жене играју уз пе-«ме. Ево некоје песме божићње:

Долетала два сокола
 Из Босне, из Босне,
 Паднала ми Цариграду
 Пред црков, пред црков.
 Вик викајет по девојки
 На име, на име:
 Берите се сви девојки
 На собор, на собор,
 Ол се собор без девојки
 Не берет, не берет!
 Берите се сви невести
 На собор, на собор,
 Ол се собор без невести
 Не берет, не берет.¹⁾

Песма ова увек се пева пре игре, док се девојке и невесте не искупе, те да би почеле играти, и тек онда певају песме, које су обичне при игрању. Ево и такве песме:

Два ми браћа во зондани²⁾ лежит,
 Фрилиле им тешка ИФтирија:³⁾
 Заљубили чиФутка девојка.
 Што лежали до девет години,
 Па говори постари им братец:
 „Ај ти тебе, брате помалово,

¹ Песму ову казала ии је Цвета Ристова из Бонча, дебарског округа.

² Турска реч, значи тамница.

³ Н>праведио обеђивање, клевета; грчка реч.

Лел (ајде) Мзлези на двор по на двора,
 Да ми видиш, која доба ми је ;
 Ако ли ми доба среде зиме,
 Да донесеш једна грутка снега;
 Ако ми је доба пред Петров ден,
 Да донесеш један клас пшенице,
 Ако ли је доба на Илиг ден,
 Да донесеш једна китка цвеће".
 Одело ми, што ми по одело!¹⁾
 Сустрети го негови му татко,
 Коде терат зевгари (грчкв.: пар) волови :
 „Помози-бог, о мој стари дедо !
 Ће те прашам, право да ми кажеш :-
 Еоде тераш зевгари волови ?"
 „Ја и терам, да и препродавам ;
 Два ми сина во зондани лежит".
 Одело ми што ми по одело !
 Сустрети го његва стара мајка:
 „Помози-бог, моја старо бабо !
 Ће те прашам, право да ми кажеш :
 Коде тераш това свилно руво ?" —
 „Дај бог добро, незнајна делијо:
 И ме прашаш право ћу ти кажем :
 Ја го терам, да го препродавам,
 Два ми сина во зондана лежит".
 Одело ми што ми по одело!
 Сустрети го његова сестрица :
 „Помози-бог, убава девојко !

¹⁾ Ово је као неки припев.

Коде носиш това свшшо руво ?" —
 „Дај бог добро, незнајна делија I
 Ја го носим, да го препродавам,
 Два ми брата во зондани дежит,
 Фрлиле им тешка ифтирија:
 Заљубили чиФутка девојка".
 Па говорит незнајна делија:
 „Лел. врати се моја мила сестро I
 Ја сам тебе твоји мили братец".

Из ове несме, коју ми је казала Мара Папрадишанка, Мијачка из Крушева у битољском округу, може се јасно видети, ЕОЛИЕО је близу језик македонских Словена језиЕу српском; а бугарски би се посве другојачије казало; на пр. „помози бог" казало би се бугарски : „помогал тж бог", итд.

Песме ове у колу казује прво она жена или девојка која води ЕОЛО, *танчарика*.. Кад она исЕаже са женском до себе један стих, онда прихвате друге две, и таво се продужује докле све не певају. Које су иевале, морају ћутати, довле не до!е ред на шх. ТанчариЕе су обично жене, или одрасле девојке, које знаду ова-
ло Ђ&краљске или *народне аесме*, јер другојачије песме не певају се. За танча-

риком хватају се жене по старешшству ; за женама долазе девоЈЕе, опет по старешинству; за девоЈЕама долазе младе, Еоје су се те године удало, но и оне се хватају по реду, Еаво је Еоја иепрошена била. Остали народ стоји са стране. Ту момци бегенишу девоЈЕе, јер у тавова Еола долазе момци и девојке и из других села. Момци мало даље уз^ гајде играју друго ЕОЛО. Играње траје до мрака; а кад се ЕОЛО распусти, онда се девојке и невесте из једнога села или из једне махале исЕупе у једну гомилу, и почну растаначЕу песжу, Еоју певају до Еућа својих. Песма ова гласи:

Не расипи се. не расипи се, панађуре!
 Ја несам дошол, несам дошол, да се расипем,
 Токо сам дошол, токо сам дошол, да се саберем.

Овај обичај влада ЕОД овдашвг народа у дебареЕој, оридској, свопаљсЕој, приЛИПСЕОЈ, битољсЕОЈ, велешкој и ТОЕВИШЕОЈ нахији. А ја сам у крагујевачком ОЕругу чуо, да ее на тај начин пева.

Особито на *Ђурђев дан*, као на празниЕ пролећа, имају МаЕедонски и Албански

Оловени лепе обичаје, какових у Бугара нежа. У очи Ђурђева дне оките зеленим гранчицама ж цвећем врата од кућа (што сам видео и у Шумадији); а на сам празник', чим се ујутру изиђе из цркве (ако је има), иду ван села на известно место *на биље*, где се измешају сва чељад, мошрг, девојке, невесте, жене, деца итд. нак беру цвеће и зелене гранчице. Сестра, мајка или снаха каквога момка помеша се међу девојке, пак ону девојку, коју момак бегенише, назове по имену момкову; (на пр. ако му је име Јован, каже јој: Јованице), и придене јој за појас струк цвећа. Ту тако веселећи се проведу два три сата. Еад иду на биље и кад ее враћају отуда, девојке две и две певају песме, од којих невоје овде ту навести, како ми их је казивала Јелена Станкова из Крутева.

1

Бад вду на биље

Кинисале¹ ми триста девојки,
Триста девојки, двеста невести,

Грчка реч, звачи пошле.

Да би ми ошле горе в планина,
Горе в планина, биље да берет,
Биље да берет, венци да вијет.
Сви те девојки цвеће береје,
Цвеће береје, венци вијеје,
Једна девојка цвеће не берет
Цвеће не берет, венци не вијет,
Токо ми берет сува пелина,
Сув пелин берет, сув венац вијет.

Илћ:

А море Ђурђе, млад Ђурђе!
Да кој ти рече, да дојеш?
Мени ми рече великден (ускрс):
Со шума, с трева са мене,
Ергеле КОЕБИ пред мене,
Сурија¹ овци по менв,
А со све млади овчари.

2

Кад ее враћају с бпља

Ој девојче загорјаиче!
Јел си било на загорје?
И сам било и сам дошло.
Ад имаше много цвеће?
И имаше дробно беше,
Само цвеће наручујет,
Како знојет (знају) ти девојки,
Како знојет, нека дојет,

Турска реч, значи: чопор.

Да ме берет, да ме носит,
 Да ме носит по појаси,
 А невести по плесници.¹

Или:

Трно (тор) ле, нова градино!
 Кога те нова градеје
 На врх високој планини,
 Петопрс коље редеје,
 Баглика (дрво неко) проће (пруће)
плетеје,
 Пипер и шећер садеје,
 А негдегоде цунцуле (жут мирисав цвет),
 Међу иунцуле босшвак.

Кад се са биља врате, онда направе љуљајке, нишаљке на грани трешње, шљиве, крутке. Кад се један љуља, други му певају песму. Овај обичај љуљања свуда је по српско-словенском народу у Албанији и Македонији, само што у источној Македонији почињу љуљати се још првога дана ускргаљега поста. Исти обичај влада свуда међу Србима.

Дуго би било, кад би се свакж онај обичај навео који влада у нашем народу у Албанији и Македонији, а који или од-

¹ Плесница је накит од наизаних новаца, који се о врату носи.

ступа од бугарског обичаја, или га у Бугара посве и нема. Мисли, да ће довољно бити ово што је -наведено, да се сваки увери, да је овај народ истоветан са српским по обичајима као и по језику.— Но и предања народна у Словена македонских и албанских иста су која и у осталих Србаља. У песмама спомињу се српски краљеви и цареви, краљице, банице и царице, војводе и јунаци; српске земље и реке означавају пределе где се што збива. А да се *Марко Краљевица* овамо највише спомиње и пева, где је живио и владао, где су му двори и задужбине, где је сваки предмет везан са његовим именом, то није потребно ни епомињати. Марко је свуда у Орба најмилији јунак, али нама у Македонији и Албанији он је дух хранитељ, дух одржатељ, који нам није дао да клонемо под говењем Тураита и прогањањем Грка и Бугара. Народ овамо потпуно је уверен, да Марко још живи и да никад не ће ни умрети, јер се напио *живе воде*. Ова жива вода извирала јемеђу две стене, које би се одмах склопиле, чим би ко тамо пристунио, те би тако човека угња-

виле; али је Марков шарац имао крила, те док су се стене склапале, шарац је пролетио, а Марко на њему јашући у лету захитио је живу воду, и ње се напио, те зато не ће умрети никада. Али што Марка нема међу људма, то је због пушке, за коју су му казали, да може из далека убити најбоља јунака, па Марко, хотећи се о том уверити, пружи руку, и тана му проби длан. Видевши онда да најгора рђа може пушком убити најбољег јунака, Марко се је сакрио. Једни веле, да се сакрио у Маркове Куле близу Прилипа, за које се каже да их је сам градио. А друго предање има које каже, да је Марко, кад му је пушка длан пробнла, дозвоа своју носестриму вилу и питао је, шта ће сад да ради, кад га сваки може убити? Ондаму је вила казала, да иде у некакву гору, где има бунар један, пак ако хоће да умре, нека се огледа у том бунару, и одмах ће умрети. Марко кад дође до бунара, убије шарца, сабљу своју изломи, буздован баци у јоре бело (егејско), пак се огледа у бунару, на што ужре.

Нема Орбина, који не зна за Марка Краљевића.

У Мијака има предање, да је поеле боја на ИфосоВу дошао у вихову земљу данашњу српски војвода Радул са седамдесет витезова и ту се насташш, те да су МијаДи постали од тих јунака срп-СЕИХ. По свој прилици биће овако што било у седмом или осмом веку, те су Мијаци заиста потомци витезова каквих ; али косовска битка и овамо је превинула много предање раније, јер је толико потресла народни дух, да народ није могао више и преко ае да наставља све нити својих успомена и предања народних. —

Још ми оотаје, да речем коју о историј-СЕОЈ судбини словенскога народа у Албанији и Македонији, ваЕо би се и на том основу могло видети, Еуда он управо припада.

III.

ИСТОРИЈА МДКБДОНАЦА,

Македонија је земља старославна. Још Мојсије (ОЕО 1500 година пре Христа) спомиње Еитим, Кетим или Ма-Кетим,

као прекоморску земљу на западу од Јевреја. На истоку граничила је она са Струмужом (Тракијом), на северу са Дарданијом (скопаљски, НИШЕИ и лризренски пашалук данагањи), на западу с Албанијом, на југу било је море бело (егејско). У њој су били народи: Пионж (Пјевани) са главним местом Билазором (Велесом) на Вардару; Пелагонци (Положани), Бриги, Миони (Мијаци). У том крају морало је у најстарија времена бити Оловена, што се даје судити из многих местних имена. У четвртој веку пре Христа додигла се Македонија до велике славе под Филцпом и сином му Александром Великим, који је освојио велико персијско царство. Његово царство одмах се распаде после смрти његове и Маћедонкја са Грчком била је за себе држава, но 168 године пре Христа покоре Римљани и Македонију и Албанију.

Римљаш узете у своју македонску провинцију земље до Месте на истоку, Албанију и Тесалију; а цар Еонстантин Велики узео је 330. године п. Хр. Македонију у провинцију Илирик. Кад је 395.

године Теодосије Велики поделио римско царство на источно и западно, доспела је Македонија у источно (под Цариград). —

У току векова прелазили су преко Дунава разни народи на југ, а у највећем броју Словени, ЕОЈИ су тамо већ затицали староседиоце једноплеменике. То се види из имена меета и градова ЕОЈИ су већ онда ностојали на пр. Мала Река, Еавица, Дуљебин, Брзава, Ветрена ит.д. Около 450 године Словени су у византијској царству тако многобројни били, да су прекрили готово цео балкански полуостров, продревши у Грчку и чак у Мореју. У њиховој маси губиле су се римске колоније Црновлаха, а Скипетари само налазили су се у гомили нри Јадранском мору. Ови дрви словенски дошљаци номешавши се са словенским староседиоцима добише таку важност да су и цареви византијски од словенскога рода бивали. Године 518 постао је Јустин, Словешн из Дарданије (од Ветрена око Ђустендила) царем византијским; његова жена звала се Љубица, а 527. године сео је на царски престо његов нећав Управда, син ИстоЕа

и Бегленице. (Управду су Римљани називали Јустинијан, Љубицу Л-упицина, Бегленицу Вигиланција.) Војвода Јустинијанов, елавни Велизар (Величар), такође је Словенин био ив Дарданије од места Скопшце. Тада већ видимо у Македонији и Албанији да се еви предели називају еловенским именима, као: Полог, Овче-Поље ит.д. а племена словенска тамо су била: Дреговићи и Сакулати близу Солуна, Брсјаци, Струменци на Струми ит.д. Сами Византијци звали су земљу у којој су Словени становали *Славинијом*. У Словена македонских рано је ухватила корен хришћанска вера и просвета.

Ови Сл(р)^шна балканском полуострву, који је византијској царевини припадао, живели су по своме етаром народном обичају, подељени на племена, која вршећи неке извене дужности према царевини, сама су се еобом управљала, али нису имала међу собом никаквв политичке свезе. Оамо префекти византијски размештени по провинцијама везивали су их еа Цариградом.

У томе стању затекли су их Орби кад

«у 636 године п. Хр. дошли под својим кнезом у земљу византијскога цара. Овај их је населио у области солунској на реци Бистрици (Инцекараеу). Тај крај дуго «е за тим звао Орбијом, па и онда пошто «у се Срби већином преселили оданде на Дунав, Саву и Ибар. Из тога се најбоље вида, да је у Македонији још иуно Ср^аља било остало, јер иначе било би с љима заједно у земљи изчезнуло српско лме, и они не би били имали времена да читаву варош тамо подигну. А и то «тоји да се народи не могу тако селити .а да никога од њих на пређашњем месту не остане. Ови Срби, заоставши у Македонији, спојили су се са староседиоцима Словенима у један народ, и том мешавином образовао се је онај језив пола старо-словенски а пола српски, који и «ад влада у тој земди, и чији сам образац овде навео..

Доласком Србаља променило се и стање €ловена у свима оним пределима где су они продрли, те јест, у западним странама полуострова. Дошавши под својим кнезом, чију су врховну власт признавали

жупани, Срби су донели првоседиоцима Словинима дрве народно-државне стихије. То је променило положај Словина према византијском царству. А"ли га још више променише у источним странама полуострова Вугари , који у 672, дакле 36 после Србаља, превалшпе Дунав, и освојише вомљу све до Балкана, покоривгаи ту настањене староседиоце Словине, који су од Виаантиј-е зависили. Бугари нису били словенскога него татарско-уралсЕОга порекла, народ дивљж али ратоборан, којж је већином исповедао мухамеданску веру, и, као што се зна из историје, носио чалме. Још пре него што су били превалили Дунав они су држали јужне делове Угарске, и тамо госнодовали. Они, који су освојили долњу Мисију до Балкана, отму по неком врежену од Византинаца и знатне делове Тракије.

Тако се на Полуострву створише: чисто словенска држава српска, татарско-уралска држава са покореним Словинима, и грчка држава, у којој је римско погрчено племе господовало над остатком староседиоца Словина, над црним Вла-

сима и Скипетарима (Арнаутима). Између ове три државе почела је дуга и ужаена борба, а кола су се ломила највише над бедни старим Словинима.

Бугарн су их највише угњетавалн тако да су Словини често прибегавали грчким царевима, те су их ови око 762 год. склоншш преко 200.000 душа чак. у Малу Азију. А кад су Франки ночетком деветога века били раширили своје царство до Дунава, а за тим концем истога века дошли Мађари у Паноннју, Словини и с ове и е оне стране Дунава напуштали су Бугаре и пристајали уз Франке и Мађаре.

За то опет ови мети Словини свуда су настојавали да дођу до своје народне самосталности, па они у Македонији и на другим странажа полуострва нису пропуштали прилику коју су им давали нападаји бугарски на Грке, да се ослободе од једних и других, шт.о им је од чести полазило за руком. Но чим би грчки цареви сузбили Вугаре, одмах би и на Македонце ударали, и опет их себи потчињавали. У другој половини осмога века

лате се цареви грчки, да коначно покоре Македонце и друге Словине, што им у главном и пође за руком. Силни Крум и Симеун слабо су се освртали на те Словине, јер бугарска држава још није толико пословевена била, да би имала срца за њих. Кад је најсшшија била бугарска држава, баш тада потчинише Грци једно по једно словинска племена у Морији и Тесалији, Албанији и Македонији. Оамо племена у Тракији, која су била ближе Бугаром, плаћала су овима данак, али Македонија није под Бугарима била, јер за источне Жакедоце, Струменце, изрично кажу историци савременн, да су сачињавали особену област под грчким управитељем у доба највеће силе цара Симеуна.¹ Одношаји македонсЕих Словина Е бугарској држави поетали су бољи и тешњи од онда само кад су се Бугари покрстили и поеловенили; али опет за то никад нису владоци прве бугар-

¹ Неко време био је Струмендима (у деветом веку) управит! љ св. Методије, пре но што се посветио апостолском делу међу Словинима.

ске државе над Македонијом и Албанијом владали као господари, него им се уплив ограничавао на то, да су тамошња племена, Еоја су по несрећи свако за себе живила, радије у сношаје ступала са већ сада сродном бугарсЕом земљом, него ли са грчЕом Византијом. До 971 године, кад је ижператор Еимисхије поЕорио БугарсЕу., земље македонсЕИХ Словина никад нису биле непосредно еаставни део бугарсЕе државе, него је свако племе за се жжвило, гдекоје независно, гдевоје под већом или жањом зависности Бугара и Византжје. Ова их је могла тим начином лакше појединце покорити, тако да, кад је Шишсхије свечано свидао круву бугарском владоцу, већ су сви Оловини у Морији, Тесалији Епиру, Албанији и Македонији одавна (од 940 год.) признавали грчЕу власт. Историчари сведоче да су војсЕе бугарсЕе под Ерумом и Оижеуном продирале у Македонију, али само да је разоравају и опустошавају. Награбив се пљена, враћале су се оне оданде, непокушавши отимати тврде градове.

Али сад настаје права историјско-македонска епоха. Македонци и албански Словини, чим Кимисхије умре, усташе листом год. 976 на оружје за своју слободу. Увидивши ЕОЛИКО им је донде њихова поцепаност шкодила, сложе се сви, и узму себи за владоаца бољарина Самуила. Овом царству Самуиловом, које је било чисто словино-македонско, као што ее тако назива у стариж српским рукописима, бише присаједињени само неки делови бугарске и српске државе; средиште и срце било му је, не у Бугарској, не у Орбији, него у Македонији и Албанији. Воден, Острово, Меленик, Маглен, Струмница, Охрид, Прилип, Скопље — то су главна огњишта новог словенскога живота. Варна, Силистрија, Месемврија па чак и сам Пловдив остајаху у грчким рукама. Само Средац, Видин и Преелав пристали су уз устанак македонских Оловина, који отеше од Грка сву Македонију осим Солуна. Самуило је с обзиром на Оловине радио, зато је и имао више успеха него Симеун и Крум, те је отео од Грка и Тесалију и Епир,

и делове Јеладе. Али ово словинско-македонско царство неимаде сталности. Император Василије пође 987. год. на Самуила с ВОЈСЕОМ. С почетка не беше срећан, но у поновљеном рату 995 године «рећа га боље послужи. Оамужло је чувао еа главном силом Македонију и Ал-<>анију, зато Василије могаше 1000 год. одузети му западни део подунавске Бугарске, а године 1001 на југу Верију (издајством) и Српчиште (данашње Селвице) после улорне одбране, а најпосле Тесалију, и по дужој опсади Воден. Идуће године Василије са свим нокорж подунавске бугарске крајеве и отме од Сажуила Скопље. Али језгру Самуилове државе, словинске земље у Македонији ж Албанији, није Ваеилије могао тако лако да добије. Једанаест година борили су се ту Оловини са Грцима. Но 29. Јулија 1014. под планином Бјеласицом порази Василије Оамуила, и зароби му 15.000 Словина, које ослепи, оставивпш им на сваких сто људи по једнога једноокога, и тако их лошље Самуилу. Кад овај угледа своје борце тако нагрђене.

пресвисну од туге поеле два дана (15. Септембра 1014.)

Смрт Самуилова ускори пропаст македонско - словинске државе. Одмах оте Василије Битољ, Прилип ж Штип. Идуће године отеше Грци главни град словенски Воден. У то Владислав уби свога стричевића, цара Гаврила Самуиловића, да би се сам оцарио. АЕО је ово злочинство и учинио у договору са Грцима, он се ипак не нанесе дуго владалачке круне. Васшшје на скоро и са њим поче рат, ЕОЈИ се продужи са промењивом срећом, докле Владислав при опсади Драча несвисну, (1019 год.) мучен савешћу, што је убио праведника божијега, српскога краља Владимира, зета цару Сажуилу. Са Владиславом преетаде ова држава жакедонсЕо-словинсЕа, и њени Словини албансЕо-маЕедонсЕИ подпадоше са свии под Цариград.

Еад су затим браћа Асан и Петар 1186. год. подунавску Бугарску ослободили од ГрЕа, нису Македонци и Албанци у том поЕрету ништа учествовали. Године 1207 бугареки владар Иваница продре у Маке-

донију, али одма под Солунои погине. ОЕО-ло 1225 год. владар бугарски Јован-Асан узме већину МаЕедоније и делове Албаније, али већ 1245 год. грчви цар Ватац (ниЕвјски) протера Бугаре оданде, и Бугари виге никада не пр&ћоше на југ преко балканских гора. —

ДОЕ је сила најпре Бугара, па МаЕвдонаца опадала, расла је сила Орбаља. Већ год. 1040. српски краљ Доброслав истерао је из чисто српских и неких албансЕИх страна Грке, и постао је независан. Велики српеки жупан Немања по смрти грчког цара Манојла Комнела (1180. год.) отме од Византинаца у МаЕедонији данашњој Штип и ОЕопље и Полог (теговсЕу нахију) и Житомитск (источно од СЕопља). Крал, Милутин Немањић (од 1275 —1321 год.) придружио је српској држави Дибру и Еичево па је далево у Македонији потиснуо и југу српске границе. Још више отео је од Грка краљ Стеван Урош Дечански, а краљ и цар Стеван Душан Силни спојзо је, осим Оолуна, са српсЕОм државом сву МаЕедонију, сву ТраЕију до Марицв, сву Арбанију с Епиром и

Акарнанијож, као и Тесалију. Ове земље носле смрти Дугаанове (Декембра 1355.Г.) подељене су биле међу појединих велможама српским, који су их држали све до освојења турскога. Балпшћи имали су Костур и Берат, Марко Краљевић држао је главни део Македоније са столицом у Прилипу (до 1394. год.), остали делови источне Македоније и Акарнанија са столицом у Јанини били су под другим срп-СЕИМ деспотима. С концем четрнаестог столећа и ови делови српске државе падоше у турске руке, а српска платежна држава још се за својих од прилике 50 год. одржала у јужној ширини од Софије до Драча, као што видимо из историје, док није преваром и насиљем турским коначно пронала. Али никада Словени македон-СЕИ и албански нису престали гајити уз друге Србе жељу за ослобођењем, и је ли им се прилика само подала, они су се лаћали оружја, да се ропства опросте. Тако на пр. 1689 године, кад је аустријска војска продрла до Качаника, народ у сЕопалском пашалуку, заједно с другим Орбима устао је на оружје, те су

сви скупа триста јада Турској задавали. Само погрешке ћесарских генерала и велика сила турска и татарска моглоше учинити крвав конач овом устанку српском. Кад је почетком овога века устао народ у Шумадији да се од Турака ослободи многи борци из Старе Србије, Албаније, Далмације и Македоније дотрчаше да заједничку домовину ослобођавају. И у најновијим бојевима српским 1876 и 1878 многе стотине храбрих еинова Македоније и Албаније на нрви позив похитали су под заставе српске, да лију крв за ослобођење од црнога душманина. Отара српска солидарност остала је навек жива у овим странама, јер исте нису ни са каквом другом државом у тако дугој, не-нрекидној и природнијој заједници остале вао са србском. —

Еад дакле погледамо на језик македонских и албанских Словена, нега морамо узети као врло блиско поднаречје српскога језиЕа. Обичаји су им истоветни са обичајима и оних Срба, ЕОЈИ су од њих најудаљешји; историја им је једна, па били МаЕвдонци или Орби на врху. У

смотреву обичаја народних слава крсног имена, коју ћем само у Србина наћи, слави се у Македонаца и Албанаца као најсветији аманет прадедовсЕИ.¹ Што се народне свести у Македонији тиче, народ онај, ЕОЈИ на сваком кораку види споменике из српске прошлости, који зна да је онај град остао од Марка, она црква од Милутина, онај манастир од Дечан-СЕОга, или Душана, или другога кога срдскога владоаца, народ, који са сваким брдом и долем, нотоком и реком скопчава предава из прошлости српске — тај иа род не може други бити, и шгје други него српски. Па ништа друго и није могуће. Од прве половине седмога веЕа смешао се он у Ерви, језиву и обичајима са Орбима; а у српсЕу државу ступили су делови македонски још при крају дванаестог века, и остали су у њој до по-

¹ Славу крсног имена сачувале су многе породице српске, које су се потурчиде; исто тако у Конављу, Херцеговини и барском округу многе тисуће римокатоличких српских породица нису напустиле овај обичај у прво свему настојавању римокатоличких свештеника.

четЕа петнаестог столећа. Дакле добрих двеста година епадали су они у српску државну и политичну заједницу, а народна заједница непреЕидно траје пуних дванаест столећа. СЕоро посве независни од ГрЕа били су македонски и албански Словени од друге половине седмога столећа до друге половине десетог века. Под словенским царем Оауилом нису Бугари маЕбдонсЕе и албанске Словене у своју државу увуЕли, него су напротив ови Бугарску од Грка отели, и држали је двадесет и пет година. Само у тринаестом веку држали су Бугари делове Македоније и Албаније за двадесет година! Али све да узмемо, да су под Ерумом и Симеуном маЕедонски и албансЕИ СЛОВОНСЕИ Ерајеви подпали под власт бугарску, то може важити само за некоја племена, а и то не у потпуном смислу. Па опет и то време еве свупа узето не простира се дуже него на једно столеће. Еаква у томе разлика између српске и бугарсЕе владавине у Македонији и Албанији! —

Име бугарсЕО наметнули су Словенима

најпре Грци, због тога што су подпадали под бугарску државу, а чисте Бугаре уралске, завојеватеље Славина, звали су Скитима. Ми сами Македонци, као што већ рекох, не зовемо се Бугарима, него сви они међу нама који имамо свести, или који се управо из Бугарске нисмо доселили, или се нисмо дали заразити бугар-СЕОМ пропагандом, зовемо се Старо-Орби, а најпростији народ називље се Мијаком, Брсијаком, Дољанином, Брђанином како у ком пределу живи, као што то бива и ЕОД свију Орбаља, као Зећанжн, Црногорац, Шумадинац, ит.д. Под Турцима пак излагао се сваки онај великој опасности, који би се Орбином називао, јер су се Турци бојали Србаља као јунака, а Бугари су били увек покорна раја, нити су се икада бунили. Зато они беху мили Турцима, и ови су им увек на руку ишли кад су хтели Србе да побугаре, јер су се надали, да ће онда и Срби омекшати и постати покорни, као што еу и Бугари.

Ми смо овде много поднели од трострука прогонства. Турци нас гошше као

верне синове христове цркве и као чуваре свију историјских и народних успомена из најсветлијега доба прошлости српске. Грци нас гонише за приврженост свом народном језику и народним обичајиша. А Бугари придружише се овима двома, прогонећи нам драго име српске народности, и одвраћајући нас од чисто српских обичаја. Али ми смо зато увек остали верни српству, с којим нас вежу најтешње свезе од дванаест столећа. Ми цисмо друго, нити желимо друго бити него Срби, и најтоплија нам је чежња, да се са њима опет спојимо у државној заједници. Ако нас и растављају од северне браће далеке земље и неболичне планине, опет зато наћи ћеш више македонских и албанских словена у далеком Београду, него ли и у ма којем ближем граду Тракије. То је она природна свеза међу браћом, коју ће залуду растављати земље и планине, и непријатељски напори. Ко се сумња о нашој народности, нека нам даде слободу изразити се на коју ће мо страну, нак ће се уверити, ко смо и шта смо, увериће се, да ће брат само и

брату свом да иде, од кога наеиље може га за неко време отршути и раставити, али му неће чувство спрам брата никада искоренити, те'гато је некада било вековима заједно, опет ће бити, јер бити по природи мора.